

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Typ posudku: *Oponent*

Autor/ka práce: Monika Kotrbová

Název práce: Vliv návykových látek na socializaci mladistvých - případová studie v Třebíči

Vedoucí práce: Jan Rössler

Oponent/tka: Josef Kawulok

Navržené hodnocení: Velmi dobře

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Práce obecně předpokládá klíčový vliv socializace mladých lidí na jejich postoje vůči alkoholu a kouření cigaret a na jejich užívání těchto látek. Obecný cíl práce mohl být proto vzhledem k reálnému rozsahu výzkumu formulován trochu přesněji, třebaže se nejedná o zásadní problém práce. Autorka totiž uvádí: „Cílem výzkumu bude zjistit, jaký vliv a podobu má socializace na užívání návykových látek mladistvými“ (s. 21). „Klade si za cíl zjistit, jaký vliv, podobu a intenzitu má na kouření a pití mladistvých“ (s. 3). Jak nicméně z některých hypotéz vyplyne, autorka se prakticky nezabývá jen užíváním návykových látek mladistvými, zabývá se také (ačkoli v daleko menším rozsahu) jejich přístupem či jejich postojem k těmto látkám, což obecná formulace cíle bohužel nezaznamenává.

Závěry, k nimž autorka dochází, souvisejí se zaměřením práce na prozkoumání vlivu socializace mladistvých na jejich postoje k alkoholu a cigaretám a na jejich užívání.

Cíli práce bohužel příliš neodpovídá název práce, a to ze dvou důvodů. Tím prvním je skutečnost, že autorka se z hlediska svého cíle práce nezabývá vlivem návykových látek na socializaci mladistvých, ale naopak se zabývá vlivem jejich socializace na jejich postoj k návykovým látkám a jejich užívání. Druhým důvodem je termín „návykových látek“ v názvu práce. Autorka se zabývá užíváním pouze dvou návykových látek – alkoholu a cigaret. Přesnější formulace názvu by si proto vyžádala použití sousloví „vybraných návykových látek“.

Práce je strukturována vhodně a přehledně (za zbytečné je možné považovat pouze oddělení podkapitoly 1.1. od celkové kapitoly 1). Obecně je rozdělena na teoretické kapitoly, metodologickou a výzkumnou část. Přínosem je, že uvedené poznatky teoretických kapitol mají své opodstatnění a relevanci z hlediska následného výzkumu. V kontextu velkého rozsahu uskutečněného výzkumu je možné za podstatný přínos považovat také to, že se autorce podařilo poměrně přehledně uspořádat jednotlivé dílčí podkapitoly výzkumné části práce.

2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Množství použitých zdrojů je dostatečné. Jejich výběr je relevantní. Autorka taktéž pracuje

s několika cizojazyčnými studii. S požitou literaturou pracuje celkově velmi dobře.

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Autorka používá vlastní data kvantitativního charakteru, která sama sesbírala prostřednictvím vlastního dotazníkového šetření. Do výzkumu se jí podařilo zapojit celkem 4 střední školy v Třebíči. Celkový počet respondentů dosáhl úctyhodných 303 studentů. Zkonstruováním nadstandardně obsáhlého dotazníku (51 otázek) prokázala schopnost jeho tvorby a při následné analýze získaných dat i znalost analytické práce se zvoleným programem. Konstrukce dotazníkových otázek většinou odpovídá stanoveným hypotézám. Samotné hypotézy se většinou opírají o teoretickou část práce. Před samotnou realizací výzkumu provedla autorka pilotáž, díky které upravila konečnou podobu svého dotazníku (za nevhodné je možné považovat u dotazníkové otázky č. 27 sousloví „zatvrzelý abstinent“; stačí pouze „abstinent“, protože slovo „zatvrzelý“ je výraz nejasný a do značné míry i expresivní).

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Argumenty, k nimž autorka dospívá, jsou většinou podloženy jejími zjištěními. Problematické mohou být pouze některé dílčí skutečnosti.

Např. u dílčí hypotézy „Užívání návykových látek mladistvých je ve většině případů spjato s rizikovým chováním“ není zcela jasné, proč je vyvrácena jako neplatná, když v textu autorka jednak uvádí, že „Obecně byla zkušenost s rizikovým chováním v souboru“ (s. 54) a za druhé je otázkou, v jaké míře by se daný typ rizikového chování musel v souboru vyskytnout, aby byla hypotéza potvrzena. U nabízených odpovědí bylo souhlasných reakcí respondentů od 12, 5 % až k 28, 3 %. Chybí podložené kritérium, které by stanovilo, od jaké míry výskytu jednotlivých projevů rizikového chování je možné tuto hypotézu potvrdit a do jaké je naopak možné ji vyvrátit.

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

Autorčina tvrzení jsou rozlišitelná od tvrzení a zjištění převzatých. Výjimkou je pouze kapitola 2.3.2. „Sekundární socializace“ (s. 8), kde zdroj/zdroje, odkud autorka čerpá, chybí.

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Odkazový aparát je standardní. Autorka pracuje dobře. Chybu představuje pravděpodobně pouze odkaz (Petrovská 2006) na s. 15, protože v seznamu použité literatury se objevuje pouze (Petrová 2016). Za nevhodný považují také odkaz (zaostřeno 2016: 1) na s. 13 a 14.

Úroveň jazyka je dostačující, přestože se v textu objevují relativně často gramatické chyby, chybějí jednotlivá slova či interpunkce, jsou přítomny překlady, autorka nerozlišuje správné použití symbolu procent (např. 1 % či 1%), časté jsou chyby v poznámkách pod čarou. Zejména v abstraktu („práci“, „dokazuje“), úvodu („upevňují“) a při formulaci dílčích hypotéz by se chyby objevovat neměly, protože jsou zde viditelnější. Stylistické chyby nejsou příliš časté.

Grafy jsou přehledné a jsou popisovány správně. Výjimkou jsou grafy č. 15, 16 na s. 45. U jejich popisu je uvedeno, že se v zobrazení objeví i „parta přátel“, v grafu však údaje chybí. Také údaje v grafu č. 18 (s. 49) neodpovídají výše uvedenému textu, který by měl jeho výsledky popisovat.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

Není zcela jasná souvislost mezi zařazením dílčí hypotézy „Užívání návykových látek mladistvých je ve většině případů spjato s rizikovým chováním“ do hlavní hypotézy H4 „Přístup mladistvých k návykovým látkám je přímo ovlivněn jejich životním stylem“ (s. 23).

K identifikátoru (s. 26) „Věk při prvním styku s alkoholem“ je připojena otázka „V kolika letech ses poprvé vědomě napil alkoholu?“. První styk s alkoholem ovšem nemusí být totožný s první vypitou skleničkou, což je formulace dalšího souvisejícího identifikátoru, který chce autorka prozkoumat, a který evokuje požití většího množství alkoholu. Není proto jasné, jestli chce autorka zjistit, kdy a za jakých podmínek respondent ochutnal alkohol, nebo zde usiluje o zjištění požití většího množství alkoholu („sklenička“). Respondent může totiž odpovídat na základě vzpomínky, kdy mu rodiče dali ochutnat např. trochu piva, nebo na základě vzpomínky prvního vypití celé láhve piva. Tato skutečnost se mohla promítnout do zjištěných výsledků.

Obdobné je to u identifikátoru (s. 26) „Věk při prvním styku s cigaretou“, u nějž je připojena otázka „V kolika letech jsi poprvé vědomě vykouřil/a cigaretu?“. První styk s cigaretou a první vědomě vykouřená cigareta nemusí být totožné skutečnosti.

Není jasné, proč u dílčích hypotéz hypotézy H1 není zahrnut i typ školy „střední odborná škola“, jestliže s ním autorka ve své analýze pracuje.

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

Na s. 11 je uvedeno: „Jednou z forem rizikového chování je právě užívání návykových látek jako součást tzv. závislostní chování, které pro účely této práce však uvažujeme především jako chování, které je okolím v určité míře tolerované, a jeho ‚rizikovost‘ je považována za přechodnou a dospívání vlastní. V tomto smyslu tedy není chápána jako přímo ohrožující“. Na s. 12 se následně píše: „Za účelem zamezení rizikového chování mladistvých existují preventivní programy vládního i nevládního charakteru, jež mají za úkol předejít rizikům spojeným s užíváním návykových látek“.

Jestliže je rizikovost tohoto chování pouze přechodná a není přímo ohrožující, k čemu existují programy prevence, které se těmto rizikům snaží předcházet? Mají tyto programy své opodstatnění?

Jaká doporučení by autorka práce nabídla na základě svých zjištění a nabyté znalosti této problematiky preventivistům, kteří se snaží snižovat spotřebu užívání návykových látek mezi mladistvými, případně se mládež snaží poučit o rizicích spojených s jejich užíváním?

Celkové hodnocení práce:

Práce velmi dobře a plynule přechází z úvodních částí do části výzkumné. Práci nicméně možná paradoxně trochu škodí příliš velký rozsah provedeného výzkumu, který je tak zpracován na úkor detailnější analýzy jednotlivých předkládaných skutečností. Navzdory tomu i navzdory již uvedeným dílčím výtkám má předložená práce své kvality, které autorka bezesporu vyzdvihne při její obhajobě. Práci proto k obhajobě připouštím a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

Datum: 29. 5. 2017

Podpis: Josef Kawulok v. r.